

International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication

Vol 5 (2016)

Community Interpreting at Greek and International Level: A Step Towards Professional Autonomy

Σημεία τομής και απόκλισης της Κοινοτικής Διερμηνείας με τη Διερμηνεία Συνεδρίων.

Paraskevi Kotti, Eduardo Fiorillo

doi: [10.12681/ijltic.10660](https://doi.org/10.12681/ijltic.10660)

Copyright © 2016, Paraskevi Kotti, Eduardo Fiorillo

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Kotti, P., & Fiorillo, E. (2016). Σημεία τομής και απόκλισης της Κοινοτικής Διερμηνείας με τη Διερμηνεία Συνεδρίων. *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication*, 5, 116–126. <https://doi.org/10.12681/ijltic.10660>

Σημεία τομής και απόκλισης της Κοινοτικής Διερμηνείας με τη Διερμηνεία Συνεδρίων.

Παρασκευή Κόττη

Μεταφράστρια, (Μ.Α.) Ιονίου Πανεπιστημίου
evi.kotti@gmail.com

Eduardo Fiorillo

Σχολείο Ευρωπαϊκής Παιδείας,
πρώην Διδάσκων Ιονίου Πανεπιστημίου -
ΤΕΙ Ηπείρου
eduardofiorillo@hotmail.com

Περίληψη

Τόσο η κοινοτική όσο και η συνεδριακή διερμηνεία αποσκοπούν στη διαγλωσσική και διαπολιτισμική προφορική επικοινωνία. Με βάση την παραδοχή αυτή, στην παρούσα εισήγηση εξετάζουμε τα βασικότερα σημεία στα οποία τα δύο ανωτέρω είδη διερμηνείας συγκλίνουν αλλά και αποκλίνουν μεταξύ τους. Στο πρώτο μέρος, αναφέρουμε τα σημεία τομής ήτοι την προφορική και άπαξ εκφορά του μηνύματος, τη λειτουργική προσέγγιση, τη συχνή χρήση ορολογίας, το εν μέρει όμοιο εργασιακό καθεστώς των διερμηνέων. Στο δεύτερο μέρος εστιάζουμε στα σημεία όπου διαφοροποιούνται. Ειδικότερα, αναλύουμε συνοπτικά τα επαγγελματικά χαρακτηριστικά των διερμηνέων στην κοινοτική και στη συνεδριακή διερμηνεία και δη το γνωστικό τους υπόβαθρο, το κύρος τους και την αντικειμενικότητά τους. Επίσης, την κοινωνική και μορφωτική κατάσταση των διερμηνευομένων, την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή για τη διεξαγωγή της διερμηνείας, τον χώρο και το ωράριο εργασίας, τις γλώσσες εργασίας, το επίπεδο λόγου και τον τρόπο διερμηνείας, την αποζημίωση των διερμηνέων και τέλος την επαγγελματική τους κατοχύρωση, η οποία επίσης διαφοροποιείται ανάλογα με τη χώρα.

Λέξεις-κλειδιά: κοινοτική διερμηνεία, διερμηνεία συνεδρίων, δημόσιες υπηρεσίες, «αυτοσχέδιοι» διερμηνείς, «συνήγορος» μετανάστη, εργαλείο κρατικών αρχών

Εισαγωγή

Η *κοινοτική διερμηνεία* ως αντικείμενο σπουδών της Διερμηνείας καθιερώθηκε γύρω στα μέσα της δεκαετίας του 1990. Ορόσημο για την καθιέρωση του εν λόγω τομέα της διερμηνείας στάθηκε το πρώτο διεθνές συνέδριο με τίτλο *Interpreters in the Community* που διεξήχθη στο Geneva Park κοντά στο Τορόντο του Καναδά το 1995. Στην αναγνώριση του συγκεκριμένου κλάδου της διερμηνείας συνέβαλε επίσης το γεγονός ότι το έγκυρο διεθνές περιοδικό *Interpreting* δημοσίευσε στο πρώτο του τεύχος ένα άρθρο για την κοινοτική διερμηνεία παρουσιάζοντας τη ως ένα δυναμικά αναδυόμενο επάγγελμα (βλ. Mikkelson 1996b: 125-129). Ωστόσο, η κοινοτική διερμηνεία, παρά το ομολογουμένως χρήσιμο έργο που προσφέρει στα μέλη της κοινότητας, δεν χάρει της ίδιας εκτίμησης με άλλα είδη διερμηνείας, όπως λ.χ. τη *συνεδριακή*, κυρίως λόγω της μη ύπαρξης ενός αυστηρά καθορισμένου πλαισίου που να ορίζει τα επαγγελματικά προσόντα των διερμηνέων, τον κώδικα δεοντολογίας και τις αξιοπρεπείς αμοιβές τους. Επίσης, καταδηλωτικό της ασάφειας

που σε κάποιο βαθμό εξακολουθεί να περιβάλλει την κοινοτική διερμηνεία είναι η ύπαρξη πολλαπλής ορολογίας όσον αφορά την ονομασία της.¹

Όμως, παρά τις διαφορές τους ως προς τον ρόλο των διερμηνέων, το πλαίσιο στο οποίο δραστηριοποιούνται και την επαγγελματική τους κατοχύρωση, δεν παύουν να υπάρχουν κι αρκετές ομοιότητες δεδομένου ότι αμφότερες αποσκοπούν στην προφορική μεταφορά ενός εκφωνήματος από τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα-στόχο.

1. Σημεία τομής μεταξύ της κοινοτικής διερμηνείας και της διερμηνείας συνεδρίων

Μολονότι, όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν αρκετές και σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ της κοινοτικής και της συνεδριακής διερμηνείας, υπάρχουν ωστόσο κι ορισμένα σημεία τομής μεταξύ τους. Ειδικότερα:

- Τόσο η *κοινοτική διερμηνεία* όσο και η *διερμηνεία συνεδρίων* διαφοροποιούνται από τη μετάφραση, διότι ενώ η μετάφραση προϋποθέτει την αποτύπωση του πρωτοτύπου σε ένα γραπτό κείμενο στη γλώσσα αφίξεως (Κεντρωτής, 1996: 118), στη διερμηνεία η εκφορά του πρωτοτύπου μηνύματος γίνεται μέσω του προφορικού λόγου, αποσκοπώντας έτσι στη διαγλωσσική και διαπολιτισμική *προφορική επικοινωνία*.
- Σε αμφότερα τα είδη διερμηνείας προκρίνεται η *λειτουργική προσέγγιση*, η οποία καθορίζεται από εξωκειμενικούς παράγοντες και όχι μόνο από το (προφορικό) κείμενο αφητηρίας, δεδομένου ότι κάθε προφορικό ή γραπτό κείμενο, ως μέσο επικοινωνίας, χρησιμοποιείται για συγκεκριμένους σκοπούς κι από συγκεκριμένους αποδέκτες (Κελάνδριας, 2013: 417).
- Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, το διερμηνεύμα εκφέρεται άπαξ και λόγω έλλειψης του απαραίτητου χρόνου δεν υπάρχει η δυνατότητα να ελεγχθεί πλήρως και ενδεχομένως να διορθωθεί σε κάποιο μεταγενέστερο χρόνο (Κεντρωτής, 1996: 118).
- Πολύ συχνά πρόκειται για ειδικά ή τεχνικά κείμενα που χρησιμοποιούν συγκεκριμένη επιστημονική ορολογία (λ.χ. ιατρικό συνέδριο – κοινοτική διερμηνεία σε νοσοκομείο).
- Και στα δύο ανωτέρω είδη διερμηνείας, ο διερμηνέας είναι παρών κατά την εκφορά του μηνύματος της γλώσσας αφητηρίας, έχοντας έτσι τη δυνατότητα να βιώσει και να ενταχθεί σε μια συγκεκριμένη επικοινωνιακή κατάσταση (Βλαχόπουλος, 2014: 22).
- Και οι δύο διερμηνείες χρειάζεται αρκετές φορές να μετακινηθούν εκτός έδρας.
- Για τη διερμηνεία συνεδρίων χρειάζεται απαραίτητως κάποιος υλικοτεχνικός εξοπλισμός. Αν και δεν συμβαίνει πάντοτε, υπάρχουν περιπτώσεις που αυτός είναι απαραίτητος και στην κοινοτική διερμηνεία (*διερμηνεία με εικονοηλεδιάσκηψη ή εξ' αποστάσεως*).

¹ Στα Αγγλικά συναντάμε τους όρους *public service interpreting*, *dialogue interpreting* (βλ. Jiang, 2007), *liaison interpreting*, *bilateral interpreting*, *cultural interpreting*, *ad hoc interpreting* κ.α.

2. Σημεία απόκλισης μεταξύ της κοινοτικής διερμηνείας και της διερμηνείας συνεδρίων

2.1 Συνεδριακοί και Κοινοτικοί Διερμηνείς: κύρος, υπόβαθρο, αντικειμενικότητα

Οι διερμηνείς συνεδρίων χαίρουν μεγάλης εκτίμησης στο επιστημονικό στερέωμα και γενικά συναναστρέφονται με άτομα κύρους και διεθνούς αναγνώρισης. Κατά τη διερμηνευση, η εκφορά του λόγου τους πρέπει να είναι ουδέτερη, ενώ οι ίδιοι επιχειρούν να είναι 'αόρατοι' αποφεύγοντας την προσωπική εμπλοκή στη συζήτηση (Leanza, 2007: 14). Επιπροσθέτως, οι συνεδριακοί διερμηνείς είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με υψηλό γνωστικό υπόβαθρο.

Στην κοινοτική διερμηνεία, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των μεταφραστών ποικίλλει. Συχνά, είναι και οι ίδιοι αλλοδαποί και σπανίως έχουν λάβει κάποιο είδος σχετικής εκπαίδευσης. Παρότι έχουν γίνει ορισμένες προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση, η κατάρτισή τους συνήθως δεν υπερβαίνει τις 40 ώρες (Roat, 2000: 18-20).

Συχνά μάλιστα, τον ρόλο του κοινοτικού διερμηνέα αναλαμβάνουν οι ίδιοι οι υπάλληλοι, παράλληλα με την κύρια αρμοδιότητά τους ή ακόμη και οι συγγενείς των ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών τους. Κάτι τέτοιο, ωστόσο, δεν ισχύει στη δικαστηριακή διερμηνεία η οποία έχει κάνει βήματα ως προς την επιλογή καταλληλότερων διερμηνέων. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά την έρευνα του Γερμανικού Υπουργείου Υγείας (1996 έως 1999), όπου διαπιστώθηκε ότι το 35% των ασθενών που νοσηλεύονταν στη γνωστή γυναικολογική κλινική του Βερολίνου "Charité" δεν ήταν γερμανικής καταγωγής και μόλις το 66% εξ αυτών δήλωσαν ότι είχαν κατανοήσει πλήρως τις οδηγίες των ιατρών (Nord, 2003: 255). Μονάχα δύο φορές μέσα στα τελευταία δύο έτη είχε κληθεί ένας επαγγελματίας διερμηνέας προκειμένου να επιλύσει το πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ του ιατρού και της ασθενούς. Στις υπόλοιπες 201 περιπτώσεις, το νοσοκομειακό προσωπικό είχε καταφύγει στη χρήση «αυτοσχέδιων» (ad hoc) διερμηνέων και συγκεκριμένα (πιν.1) :

Πίνακας 1: «Αυτοσχέδιοι» διερμηνείς

«Αυτοσχέδιοι» διερμηνείς	Περιπτώσεις
ο σύζυγος	46
νοσηλευτικό προσωπικό	30
γυναίκα συγγενής	28
υπάλληλος καθαριότητας	23
τουρκόφωνη γυναίκα ιατρός	20
άλλη ασθενής στον ίδιο θάλαμο	18
άντρας ασθενής	14
άλλο άτομο	8
άλλη γυναίκα	7
επισκέπτης άλλου ασθενούς στον ίδιο θάλαμο	4
λοιπό προσωπικό της κλινικής	3

Ακόμη, οι περισσότεροι κοινοτικοί διερμηνείς ανήκουν και οι ίδιοι σε κάποια μειονοτική ομάδα της χώρας όπου δραστηριοποιούνται, αλλά εν αντιθέσει προς τα υπόλοιπα μέλη αυτών των ομάδων εκείνοι έχουν αφομοιωθεί σε μεγαλύτερο βαθμό στη χώρα υποδοχής και είναι εξοικειωμένοι με τις δημόσιες υπηρεσίες και φορείς (Wadensjö, 1998: 43-47). Η καταγωγή τους αυτή αλλά και η φύση της κοινοτικής διερμηνείας, συχνά καθιστά δυσδιάκριτο τον ρόλο τους, δηλαδή - με εξαίρεση τη δικαστική διερμηνεία όπου η αντικειμενικότητα είναι υψίστης σημασίας - συχνά θεωρούνται ταυτόχρονα ως *υπερασπιστές* ή *συνήγοροι* του μετανάστη αλλά

και ως 'εργαλείο' των κρατικών αρχών. Το δίλημμά που καλούνται συχνά να αντιμετωπίσουν αναφορικά με τον ρόλο τους ως διαμεσολαβητές εντείνεται περαιτέρω λόγω του κοινωνικού ανταγωνισμού και της φυλετικής προκατάληψης που υπάρχει στην πλειοψηφία των χωρών.

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι οι κοινοτικοί διερμηνείς, εν αντιθέσει προς τους διερμηνείς συνεδρίων, οφείλουν να διακρίνονται από *διακριτικότητα* και *εχεμύθεια* καθώς οι διερμηνευόμενοι χρειάζεται συχνά να αποκαλύψουν προσωπικά ευαίσθητα δεδομένα. Ακόμη, οι επιπτώσεις μιας ανακριβούς απόδοσης στην περίπτωση της κοινοτικής διερμηνείας ενδέχεται να είναι σημαντικές για τον πελάτη. Τι μπορεί να συμβεί εάν ο διερμηνέας διατυπώσει λάθος ή με ανακρίβεια κάτι στο πλαίσιο μιας δίκης ή δεν μεταφέρει σωστά τη σύσταση ενός γιατρού προς τον ασθενή; Αντιθέτως, τις περισσότερες φορές οι επιπτώσεις ενός μεταφραστικού λάθους δεν αποβαίνουν μοιραίες για τους ακροατές στην περίπτωση της συνεδριακής διερμηνείας.

2.2 Διερμηνευόμενοι

Οι ομιλητές ενός συνεδρίου έχουν ως επί το πλείστον υψηλό μορφωτικό επίπεδο, και συνεπώς η ομιλία τους διαπνέεται από ευφράδεια και ευγλωττία. Πρόκειται για επιστήμονες οι οποίοι, μέσω της εισήγησής τους, αποσκοπούν στη διάδοση της γνώσης.

Στην κοινοτική διερμηνεία, όμως, οι διερμηνευόμενοι είναι κυρίως μετανάστες ή πρόσφυγες όλων των ηλικιών, οι οποίοι είτε εισήλθαν προσφάτως στη χώρα είτε διαμένουν στη χώρα υποδοχής για χρόνια, αλλά δεν είναι σε θέση να χειριστούν την επίσημη γλώσσα του κράτους-υποδοχής με ευχέρεια, όπως συμβαίνει λ.χ. στην Πολωνική περιοχή στο Σικάγο των ΗΠΑ². Οι άνθρωποι αυτοί αρκετές φορές διαπνέονται από τον φόβο και την αβεβαιότητα, ή είναι αγράμματοι, και σαφώς βρίσκονται σε ένα μη οικείο περιβάλλον. Επομένως, ο λόγος τους δεν είναι τόσο επιτηδευμένος και χαρακτηρίζεται συχνά από έλλειψη ειρμού ή συνοχής εν αντιθέσει προς τους ομιλητές συνεδρίων οι οποίοι έχουν προετοιμάσει τα κείμενά τους εκ των προτέρων (Πετροχείλου, 2008: 36).

Επίσης, πέρα από τα αρνητικά συναισθήματα που βιώνουν, συχνά πρέπει να αντιμετωπίσουν τη βιασύνη των φορέων (ιατροί, νοσηλευτές, αστυνομικοί, κλπ.) που δεν έχουν τον απαιτούμενο χρόνο ή τη θέληση για να ασχοληθούν διεξοδικά με την κάθε υπόθεση (Bowen, 2003). Για τον λόγο αυτό, στο πρόσωπο του διερμηνέα βλέπουν έναν σύμμαχο-διαμεσολαβητή. Άλλωστε, η Roberts (2002: 158) κατά την περιγραφή της κοινοτικής διερμηνείας επεξηγεί ουσιαστικά τον ρόλο που οφείλει να αναλαμβάνει ο διερμηνέας:

«Η κοινοτική διερμηνεία επιτρέπει στα άτομα που δεν μιλούν άπαιστα την/τις επίσημη/ες γλώσσα/ες του κράτους να επικοινωνήσουν με τους αρμοδίους των δημοσίων υπηρεσιών ώστε να διευκολυνθούν ως προς την πλήρη και ισότιμη πρόσβαση σε νομικές, υγειονομικές, εκπαιδευτικές, κυβερνητικές και κοινωνικές υπηρεσίες» (*Ανακοίνωση στο Πρώτο Διεθνές Συνέδριο για τη Διερμηνεία σε Νομικές, Υγειονομικές και Κοινωνικές Υπηρεσίες*).

Η Shackman (1984) επιβεβαιώνει τον ρόλο αυτό, υποστηρίζοντας ότι ο κοινοτικός διερμηνέας έχει την ευθύνη να διευκολύνει τον επαγγελματία και τον πελάτη, οι οποίοι έχουν πολύ διαφορετικό υπόβαθρο και αντιλήψεις, σε μια μη ισότιμη σχέση ισχύος και γνώσεων, ώστε να επικοινωνήσουν μεταξύ τους με σκοπό την αμοιβαία ικανοποίηση. Ο δύσκολος αυτός συνδυασμός είναι δυνατόν να επιτευχθεί μέσω της *ελεγχόμενης γλώσσας* ('controlled

² Εκεί βρίσκεται ο μεγαλύτερος συγκεντρωμένος πολωνικός πληθυσμός μετά τη Βαρσοβία.

language’), η οποία, όπως διευκρινίζει η Παριανού (2003) «δεν συνίσταται στην απλούστευση της γλώσσας αλλά στην προσαρμογή της στις απαιτήσεις του τελικού αποδέκτη».

2.3 Γλώσσες εργασίας - επίπεδο λόγου – τρόπος διερμηνείας

Δεδομένου ότι η πλειοψηφία των εισηγήσεων στα συνέδρια, τουλάχιστον στον ελλαδικό χώρο, παρουσιάζονται συνήθως σε μία από τις *μείζονες* γλώσσες, όπως η αγγλική, γαλλική, γερμανική, οι περισσότεροι διερμηνείς συνεδρίων εργάζονται σε αυτές τις γλώσσες. Είναι αυτονόητο ότι οι γλωσσικοί συνδυασμοί μεταβάλλονται ανάλογα με την επίσημη γλώσσα της χώρας όπου διεξάγεται το συνέδριο.

Στον αντίποδα, οι γλώσσες εργασίας στην κοινοτική διερμηνεία ποικίλλουν σημαντικά. Ειδικότερα, στις ΗΠΑ η «κυρίαρχη» γλώσσα στην κοινοτική διερμηνεία είναι η Ισπανική (Hale, 2007), στη Γερμανία και την Αυστρία είναι η Τουρκική ενώ στην Αυστραλία είναι η Ιταλική και η Ελληνική. Στην Ιαπωνία (Mizuno, 2012) οι γλώσσες με τη μεγαλύτερη ζήτηση είναι η Κινεζική, η Κορεατική, η Πορτογαλική, η Ισπανική και η Ταγκάλογκ.³

Στην Ελλάδα, λόγω της μεγάλης εισροής μεταναστών, οι ανάγκες διερμηνείας εστιάζονται πλέον κυρίως σε γλώσσες της Μέσης Ανατολής ή της Αφρικής, είτε ακόμη σε κάποιες σπάνιες διαλέκτους. Ωστόσο, παρά τις αυξημένες ανάγκες για τη γλωσσική υποστήριξη των μεταναστών και παρά τη σχετική νομοθεσία⁴, μόνο ελάχιστα βήματα έχουν γίνει στον τομέα αυτό⁵. Η Αποστόλου (2011: 81) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι το 2010 στα κύρια σημεία παράνομης εισόδου μεταναστών, όπως στον Έβρο, τη Λέσβο και τη Σάμο, οι υπηρεσίες διερμηνείας διεξάγονταν στη συντριπτική πλειοψηφία από ορισμένους αγγλομαθείς αστυνομικούς οι οποίοι επικοινωνούσαν στα αγγλικά με τους μετανάστες, ενώ συχνά χρειαζόταν κάποιος άλλος μετανάστης που γνώριζε λίγα αγγλικά να κάνει τον διερμηνέα μεταξύ του αστυνομικού και του ομοεθνή μετανάστη, ενώ συχνά τα αγγλικά που γνώριζαν οι ίδιοι οι αστυνομικοί δεν ήταν σε πολύ καλύτερο επίπεδο.

³ Βασική διάλεκτος στις Φιλιππίνες.

⁴ Βλ. Άρθρο 3 του Π.Δ. 81/2009 (ΦΕΚ Α' 99/30.06.2009) όπου ορίζεται ότι «σε κάθε Αστυνομική Διεύθυνση της Χώρας συνιστάται Γνωμοδοτική Επιτροπή Προσφύγων [...] Η Επιτροπή καλεί τον αιτούντα με πρόσκληση, η οποία συντάσσεται σε γλώσσα που ευλόγως θεωρείται ότι αυτός κατανοεί [...] Η συνέντευξη γίνεται πάντα με τη συνδρομή διερμηνέα ικανού να εξασφαλίσει την αναγκαία επικοινωνία, προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να επιβεβαιώσει όσα αναφέρει στην αίτησή του και να δώσει εξηγήσεις, ιδίως σε ό,τι αφορά τα ακριβή στοιχεία της ταυτότητάς του ή τη μη κατοχή διαβατηρίου, το ακριβές δρομολόγιο που ακολούθησε για να εισέλθει στο ελληνικό έδαφος και τους λόγους που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τη χώρα της καταγωγής του ζητώντας προστασία.

⁵ Σε μια τέτοια κίνηση προέβη η Ελληνική Αστυνομία το 2014 με την απόφασή της για την πρόσληψη 100 μεταφραστών-διερμηνέων για τις γλώσσες και διαλέκτους *Αραβική, Φαρσί, Χίντι, Μπάγκλα ή Μπεγκάλι, Παστού και Παντζάμπι*. Μια άλλη περίπτωση είναι το συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα για τη χρήση «25 διαπολιτισμικών μεσολαβητών» σε 20 επιλεγμένα νοσοκομεία στην ευρύτερη περιοχή των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης, το οποίο υλοποιήθηκε από την Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας και το ιδιωτικό Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης «Διάσταση – Εκπαιδευτικές και Συμβουλευτικές Υπηρεσίες» τον Μάιο - Ιούνιο 2011. Στο εν λόγω πρόγραμμα εντάχθηκαν υπηρεσίες σε 35 γλώσσες και διαλέκτους, όπως: *αλβανικά, ρωσικά, ουκρανικά, γεωργιανά, σερβικά, κροατικά, ρουμανικά, αγγλικά, γαλλικά, γαλλικά Creole, γερμανικά, ιταλικά, ισπανικά, αγγλικά pidgin, αγγλικά ratwa, αγγλικά Creole* (σε χώρες της Αφρικής), *αραβικά, αφρικάνες, μπάγκλα, ούρντου, ζούλου, σουαχίλι, κικούγιου, γιορούμπου, λινγκουάλα, περσικά, φιλιπινέζικα, φάρσι, ντάρι, παντζάμπι, τηγκρίνια, αμάρικ, τουρκικά*. Βλ. σχετικά, Αποστόλου, Φ. (2011). Υπηρεσίες διερμηνείας για μετανάστες: μια νέα πραγματικότητα στην Ελλάδα. Στο *Gramma: Journal of Theory and Criticism* 19(1), 77-91. Ανακτήθηκε 10/05/2016 από <http://www.enl.auth.gr/gramma/gramma11/Apostolou.pdf>

Σε άλλη κράτη, όπως λ.χ. στη Μεγάλη Βρετανία, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην εξυπηρέτηση των αλλόγλωσσων. Μάλιστα, στην ιστοσελίδα του Εθνικού Συστήματος Υγείας αναφέρεται ότι όλοι οι ασθενείς πρέπει να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας και να διασφαλίζεται ότι η γλώσσα τους δεν θα αποτελεί εμπόδιο για την παροχή του ίδιου επιπέδου φροντίδας με τους υπόλοιπους ασθενείς. Τονίζεται, μάλιστα, ότι οι νοσηλευτές θα πρέπει να γνωρίζουν το *πώς* και το *πού* θα βρουν διερμηνείς για *όλες τις γλώσσες*, συμπεριλαμβανομένης της Βρετανικής νοηματικής γλώσσας, όποτε χρειάζεται⁶.

Πέρα από τα ζεύγη γλωσσών που χρησιμοποιούνται στην κάθε περίπτωση, υπάρχει επίσης μεγάλη απόκλιση ως προς το επίπεδο λόγου. Στα συνέδρια ο λόγος των ομιλητών είναι υψηλού επιπέδου και η δυσκολία για τον διερμηνέα μπορεί να έγκειται στην απόδοση των ορολογικών όρων. Αντιθέτως, στην κοινοτική διερμηνεία ο λόγος είναι συνήθως ανεπιτήδευτος ενώ πρόκληση για τον διερμηνέα μπορεί να αποτελέσει η χρήση κάποιας διαλέκτου ή ο τρόπος εκφοράς του λόγου από τον διερμηνευόμενο (προφορά).

Τέλος, στα συνέδρια όπου συνήθως αναγιγνώσκονται επιστημονικές εισηγήσεις προκρίνεται η ευθεία - ταυτόχρονη διερμηνεία, ενώ στην κοινοτική όπου πρόκειται συνήθως για σύντομες ερωτοαπαντήσεις υπερτερεί η διαδοχική ή η ψιθυριστή διερμηνεία, ενώ συχνή είναι επίσης η από κειμένου διερμηνεία (*on sight interpreting*), ήτοι η προφορική απόδοση ενός γραπτού κειμένου. Ο κοινοτικός διερμηνέας οφείλει να προβαίνει σε τόσο σε ευθεία όσο και σε αντίστροφη διερμηνεία.

2.4 Χώρος εργασίας - Υλικοτεχνική υποδομή

Οι διερμηνείς συνεδρίων εργάζονται σε συνεδριακά κέντρα ή χώρους συνεδριάσεων που διαθέτουν κατάλληλα εξοπλισμένες καμπίνες (booth), σταθερές ή φορητές, για τη διεξαγωγή της ταυτόχρονης διερμηνείας⁷. Ειδικότερα, είναι απαραίτητο να υπάρχει (τουλάχιστον) μια καμπίνα για κάθε γλώσσα προς την οποία παρέχεται διερμηνεία, η οποία θα είναι εφοδιασμένη με τον κατάλληλο τεχνικό εξοπλισμό, ήτοι τουλάχιστον μία ατομική κονσόλα ανά διερμηνέα, μικρόφωνο, ακουστικά, τραπεζάκι, άνετη καρέκλα και επιτραπέζια λάμπα. Είναι δεδομένο ότι οι διερμηνείς συνεδριάσεων θα γνωρίζουν τον χειρισμό του ανωτέρω εξοπλισμού (Angermeyer, 2015: 131). Οι διαστάσεις της καμπίνας είναι συγκεκριμένες⁸ και θα πρέπει να διαθέτουν ηχομόνωση, αθόρυβο σύστημα κλιματισμού/εξαερισμού, κατάλληλο φωτισμό και να προσφέρουν ανεμπόδιση θέα στην αίθουσα επιτρέποντας την οπτική επαφή του διερμηνέα με τους συνέδρους και τις υπόλοιπες καμπίνες. Οι διερμηνείς εργάζονται στην καμπίνα μαζί με έναν συνάδελφο ώστε να εναλλάσσονται, ιδανικά, ανά 20-30 λεπτά.

⁶ <https://www.england.nhs.uk/commissioning/wp-content/uploads/sites/12/2015/07/interpreting-events-presentation.pdf>

⁷ Οι σταθερές καμπίνες οφείλουν να πληρούν το πρότυπο ISO 2603-1998 ενώ οι φορητές που διατίθενται στην αγορά διακρίνονται σε: α) «κλειστού τύπου» που πληρούν τις αντίστοιχες προδιαγραφές ISO 4043-1998 και β) «ανοιχτού τύπου» που έχουν χαμηλότερο κόστος αλλά δεν συστήνονται λόγω ανεπαρκούς ηχομόνωσης και υποδεέστερης ποιότητας ήχου, ενώ δεν θα πρέπει να επιλέγονται σε περίπτωση που είναι απαραίτητη η ύπαρξη κι άλλων καμπίνων στον ίδιο χώρο, καθώς το μη-ηχομονωμένο περιβάλλον επηρεάζει αρνητικά την απόδοση του διερμηνέα και ταυτόχρονα αποσπά την προσοχή των συνέδρων.

⁸ Για τις σταθερές καμπίνες οι ελάχιστες διαστάσεις της καμπίνας είναι: πλάτος 2,50 μ. (για 2 διερμηνείς) ή 3,20 μ. (για 3 διερμηνείς), βάθος 2,40 μ. και ύψος 2,30 μ. Για τις φορητές ισχύουν οι εξής ελάχιστες διαστάσεις: πλάτος: 2,40 μ. (για 2 διερμηνείς) ή 3,20 (για 4 διερμηνείς), βάθος: 1,60 μ. και ύψος 2,00 μ.

Παράλληλα, οι σύνεδροι και οι ακροατές του συνεδρίου εφοδιάζονται με ειδικά ακουστικά μέσω των οποίων (επιλέγοντας το κατάλληλο κανάλι) παρακολουθούν τη διερμηνευση στη γλώσσα επιλογής τους.

Στην κοινοτική διερμηνεία αντιθέτως, οι διερμηνείς καλούνται ώστε να παράσχουν τις υπηρεσίες τους σε διάφορα ιδρύματα και δομές, όπως σε δικαστήρια, δικηγορικά ή συμβολαιογραφικά γραφεία, σε αστυνομικά τμήματα, χώρους κράτησης ή στον τόπο ενός συμβάντος, σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης ή νοσοκομεία, σε χώρους υποδοχής μεταναστών ή γραφεία που ασχολούνται με ζητήματα μεταναστών, λ.χ. στέγαση και κοινωνική ασφάλιση, σε σχολικές δομές (Hertog, 2010).

Εδώ, δεν απαιτείται ειδικός εξοπλισμός, πέρα από ένα σημειωματάριο για τη λήψη σημειώσεων όποτε κρίνεται αναγκαίο. Συνήθως, οι διερμηνείς δεν χρειάζεται να έχουν λάβει κάποια περαιτέρω εκπαίδευση τεχνικής φύσεως, πέρα από, ενδεχομένως, τον τρόπο λήψης των σημειώσεων αυτών. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί επίσης: α) η *διερμηνεία με εικονοηλεκτρονική επικοινωνία* (videoconference interpreting) που αφορά λ.χ. την ακρόαση και ακολούθως τη διερμηνεία της κατάθεσης ενός εκ των μαρτύρων ο οποίος δεν παρίσταται στην αίθουσα του δικαστηρίου και β) η *εξ αποστάσεως διερμηνεία* (remote interpreting) σε περίπτωση που ο διερμηνέας βρίσκεται εκτός της αίθουσας δικαστηρίου και εργάζεται εξ αποστάσεως (Braun 2011, Βλαχόπουλος 2014). Και στις δύο αυτές μεθόδους, η διαρρύθμιση των αιθουσών πρέπει να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε αφενός να μην καθίσταται ο ίδιος ο διερμηνέας το κεντρικό πρόσωπο στη συζήτηση, και αλτσοχροώνως ο διερμηνέας να έχει άριστη οπτική επαφή με τον διερμηνευόμενο ώστε να αντιλαμβάνεται όλες τις αποχρώσεις του λόγου του με σκοπό την εξάλειψη των ασαφειών και αμφισβημιών⁹. Ωστόσο, οι Roziner & Schlesinger (2010: 217-218) τονίζουν ότι παρόλο που η απόδοση του διερμηνέα δεν διαφέρει πρακτικά είτε διερμηνεύει κατά τον παραδοσιακό τρόπο είτε μέσω τηλεδιάσκεψης, οι ίδιοι οι διερμηνείς αναφέρουν ότι είναι λιγότερο ικανοποιημένοι με την απόδοσή τους στη δεύτερη περίπτωση.

Είναι εύλογο ότι όσο πιο ευρεία γίνεται η χρήση των νέων τεχνολογιών στη διερμηνεία και όσο περισσότερο οι διερμηνείς θα εξοικειώνονται με αυτή τη διαδικασία, τόσο λιγότερα προσκόμματα θα αντιμετωπίζουν στη διεξαγωγή της.

2.5 Ωράριο εργασίας

Κανένα από τα δύο είδη διερμηνείας δεν εγγυάται ένα συγκεκριμένο και αυστηρά καθορισμένο ωράριο εργασίας. Στην ουσία εργάζονται όποτε τους ζητηθεί, εφόσον και οι ίδιοι φυσικά δηλώσουν τη διαθεσιμότητά τους. Η διαφορά έγκειται, απλώς, στο ότι στην περίπτωση ενός συνεδρίου οι διερμηνείς γνωρίζουν με σχετική ακρίβεια το πότε θα ξεκινήσει και το πότε θα τελειώσει η εργασία τους βάσει της ειδικής συμφωνίας που έχει συναφθεί προηγουμένως με τον εκάστοτε φορέα - εργοδότη. Αυτό μπορεί, επίσης, να ισχύσει στην κοινοτική διερμηνεία αλλά όχι πάντοτε, διότι δεν είναι λίγες οι φορές που συμβαίνουν έκτακτα περιστατικά στα οποία θα χρειαστεί να παρευρεθούν. Επί παραδείγματι, η Βρετανική υπηρεσία Θεώρησης εισόδου και Μετανάστευσης αναφέρει χαρακτηριστικά στις κατευθυντήριες οδηγίες της προς τους διερμηνείς: «Δεν υφίστανται ελάχιστες ή μέγιστες απαιτήσεις όσον αφορά τις ώρες εργασίας. Επομένως, κάνουμε δεκτές τόσο τις αιτήσεις εκείνων που μπορούν να παράσχουν τις υπηρεσίες διερμηνείας σε συγκεκριμένες ώρες, όπως τα βράδια ή τα σαββατοκύριακα, όσο και εκείνων που είναι διαθέσιμοι ανά πάσα στιγμή.

⁹ https://e-justice.europa.eu/content_manual-71--maximize-el.do?idSubpage=6

Σαφώς, καθώς πολλά αεροδρόμια και λιμάνια λειτουργούν 24 ώρες το 24ωρο, χρειαζόμαστε συνεχώς τις υπηρεσίες διερμηνείας»¹⁰.

Αμφότεροι οι διερμηνείς χρειάζεται συχνά να μετακινηθούν πέρα των ορίων της κατοικίας τους, αλλά ενώ η εργασία στο πλαίσιο της κοινοτικής διερμηνείας συνήθως δεν υπερβαίνει τις δύο ώρες, οι συνεδριακοί διερμηνείς χρειάζεται συχνά να εργαστούν αρκετές ώρες την ημέρα στο πλαίσιο ενός συνεδρίου. Μάλιστα, έχει αναφερθεί χαρακτηριστικά ότι στην περίπτωση των συνεδρίων «μια γερή μέση είναι τόσο σημαντική όσο και οι καλές δεξιότητες στη διερμηνεία» (Ostarhild, 2002).

2.6 Απολαβές

Η πλειοψηφία των συνεδριακών διερμηνέων είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, όπως άλλωστε και οι κοινοτικοί διερμηνείς. Ωστόσο, η αμοιβή των διερμηνέων συνεδρίων είναι πολλαπλάσια¹¹ εκείνης των κοινοτικών διερμηνέων, παρότι και μεταξύ των συνεδριακών διερμηνέων υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις ανά χώρα. Ειδικότερα, η αμοιβή του διερμηνέα στο πλαίσιο της κοινοτικής διερμηνείας είναι πενιχρή. Η Αποστόλου (2011: 158) αναφέρει ότι η αποζημίωση για κάθε δικαστική υπόθεση ανέρχεται σε 17 ευρώ, ενώ μόλις σε 11 ευρώ για την ανακριτική διαδικασία και τη συνέντευξη στη διαδικασία ασύλου, και μάλιστα χωρίς να παρέχονται ασφάλιση, ένσημα ή συγκεκριμένο ωράριο εργασίας. Όπως τονίζει η Mikkelson (1996a: 77-89), το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τη επαγγελματική κατοχύρωση του κοινοτικού διερμηνέα και την όχι τόσο μεγάλη εκτίμηση που χαιρεί στον επαγγελματικό χώρο, αποτρέπει τόσο τους επαγγελματίες διερμηνείς από το να ασχοληθούν ενεργά στον εν λόγω τομέα όσο και τους μη επαγγελματίες από το να προσπαθήσουν να λάβουν εξειδικευμένες γνώσεις.

2.7 Επαγγελματική κατοχύρωση

Στον ελλαδικό χώρο, παρά το γεγονός ότι όλοι σχεδόν οι συνεδριακοί διερμηνείς είναι πτυχιούχοι, το επάγγελμα δεν είναι επισήμως κατοχυρωμένο, ενώ η συμμετοχή τους ή όχι σε μία επαγγελματική ένωση δεν αποτελεί ισχυρό κριτήριο για την ανάθεση μιας διερμηνείας σε αυτούς. Ευλόγως, λοιπόν, τίθεται από τους διερμηνείς το ερώτημα γιατί το ελληνικό παράρτημα της ΑΙIC, η οποία αποτελεί τη μοναδική ένωση διερμηνέων στην Ελλάδα, δεν έχει ακόμη επιτύχει την πλήρη κατοχύρωση του επαγγέλματος και την ισχυροποίησή του στην αγορά (Ρέστα, 2015: 177).

Ωστόσο, οι κοινοτικοί διερμηνείς βρίσκονται σε ακόμη πιο δυσχερή θέση καθότι πάρα πολλοί εξ αυτών δεν είναι καν απόφοιτοι μιας οποιαδήποτε τριτοβάθμιας σχολής. Ευτυχώς, η αυξημένη ζήτηση σε κοινοτικούς διερμηνείς αλλά και η ανάγκη διασφάλισης ενός υψηλότερου επιπέδου διερμηνείας προς την κοινότητα έχουν ωθήσει ορισμένα κράτη ώστε να θέσουν ορισμένες προδιαγραφές για την άσκηση του επαγγέλματος. Επί παραδείγματι, στη

¹⁰ <https://www.gov.uk/government/publications/guidance-for-interpreters/guidance-for-interpreters>

¹¹ Σύμφωνα με τον Γάλλο διερμηνέα συνεδρίων, Edgar Weiser, η ημερήσια αποζημίωση ενός διερμηνέα σε διεθνή οργανισμό κυμαίνεται από 600 - 900 ευρώ. Από http://www.aiic.fr/old/actu/23012006_leparisien.pdf?PHPSESSID=a37f812f6fc769ad661eef6bcffafff. Εξίσου υψηλές αμοιβές αναφέρονται στην ιστοσελίδα της Διεθνούς Ένωσης Διερμηνέων Συνεδρίων (ΑΙIC), βάσει της οποίας η ημερήσια αποζημίωση ενός διερμηνέα συνεδρίων κυμαίνεται από 600 - 1200 δολάρια ΗΠΑ, ανάλογα με τη χώρα διεξαγωγής του συνεδρίου και τον γλωσσικό συνδυασμό. Από <http://aiic.net/page/4026/how-much-will-it-cost/lang/1>.

Μ. Βρετανία οι κοινοτικοί διερμηνείς πρέπει να διαθέτουν δίπλωμα στη *Διερμηνεία στον τομέα του Δημοσίου* (Diploma in Public Service Interpreting) και να είναι εγγεγραμμένοι στο αντίστοιχο μητρώο. Στην πολιτεία της Ουάσινγκτον οι κοινοτικοί διερμηνείς πρέπει να έχουν πιστοποιηθεί και αδειοδοτηθεί από την εν λόγω Πολιτεία, ενώ και στην Αυστραλία υπάρχει αντίστοιχη εθνική πιστοποίηση (Bancroft, 2015: 217-235). Όμως, στην πλειοψηφία των χωρών, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, το επάγγελμα δεν διέπεται από συγκεκριμένα και αυστηρά καθορισμένα πρότυπα και δεοντολογικούς κανόνες.

Επίλογος

Διαπιστώνεται ότι μεταξύ της κοινοτικής και της συνεδριακής διερμηνείας υπάρχουν κάποιες ομοιότητες, ωστόσο οι διαφορές τους είναι περισσότερες. Οι αποκλίσεις όσον αφορά τα τεχνικά χαρακτηριστικά και τον τρόπο διεξαγωγής τους είναι θεμιτές εφόσον πρόκειται στην ουσία για δύο διαφορετικά είδη διερμηνείας. Αντιθέτως, οι αρμόδιες επαγγελματικές ενώσεις θα πρέπει να εστιάσουν στη διαφορετική αντιμετώπιση που τυγχάνουν οι δύο αυτοί διερμηνείς, τόσο από την άποψη της κατάρτισής τους όσο και από αυτήν της αμοιβής και της επαγγελματικής τους κατοχύρωσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Angermeyer, P.S. (2015). *Speak English or what? Codeswitching and Interpreter Use in New York City Courts*. New York: Oxford University Press.
- Bancroft, M. A. (2015). Community Interpreting: A profession rooted in social justice. In H. Mikkelsen & R. Jourdenais (eds) *The Routledge Handbook of Interpreting* (pp. 217-235). London/New York: Routledge.
- Braun, S. (2011). Recommendations for the use of video-mediated interpreting in criminal proceedings. In S. Braun & J. L. Taylor (eds) *Videoconference and remote interpreting in criminal proceedings* (pp. 265-287). Guildford: University of Surrey.
- Hale, S. B. (2007). *Community Interpreting*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Hertog E. (2010). Community Interpreting. In Y. Gambier & L. van Doorslaer (eds) *Handbook of Translation Studies* (1) (pp. 49-59). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Leanza, Y. (2007). Roles of community interpreters in pediatrics as seen by interpreters, physicians and researchers. In F. Pöchhacker & M. Shlesinger (eds) *Healthcare Interpreting: Discourse and Interaction* (pp. 11-34). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Mikkelsen, H. (1996a). The Professionalization of Community Interpreting. In M. Jérôme & O'Keeffe (eds) *Global Vision: Proceedings of the 37th Annual Conference of the American Translators Association* (pp. 77-89). Alexandria/Virginia: American Translators Association. Ανακτήθηκε 10/05/2016 από <http://www.acebo.com/pages/the-professionalization-of-community-interpreting>
- Mikkelsen, H. (1996b). Community Interpreting: An Emerging Profession. *Interpreting*, 1(1) (pp. 125-129).
- Mizuno, M. (2012). Community Interpreting in Japan: Present State and Challenges. In N. Sato-Rossberg & J. Wakabayashi (eds) *Translation and Translation Studies in the Japanese Context* (pp. 202-221). London: Continuum.
- Nord, C. (2003). Persons shall not be discriminated on account of language. *Across Languages and Cultures*, 4(2) (pp. 253-264).
- Ostarhild, E. (2002). *Careers Using Languages*. London: Kogan Page.

- Roat, C. E. (2010). Health Care Interpreting – An Emerging Discipline. *The ATA Chronicle* 29(3), 18-21.
- Roberts, R. P. (2002). Community Interpreting: A Profession in Search of its Identity. In E. Hung (ed.) *Teaching Translation and Interpreting*, 4, Building Bridges (pp. 157-175). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Roziner, I. & Shlesinger, M. (2010). Much ado about something remote: Stress and performance in remote interpreting. In F. Röschhacker & M. Liu (eds) *Interpreting*, 12(2) (pp. 214–247). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Shackman, J. (1984). *The Right to be Understood: A Handbook on Working with, Employing and Training Community Interpreters*. Cambridge: National Extension College.
- Wadensjö, C. (1998). Community Interpreting. In M. Baker & K. Malmkjær (eds) *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (pp. 43-47). London/New York: Routledge.
- Αποστόλου, Φ. (2011). Υπηρεσίες διερμηνείας για μετανάστες: μια νέα πραγματικότητα στην Ελλάδα. *Gamma: Journal of Theory and Criticism*, 19(1) (pp. 77-91). Ανακτήθηκε 10/05/2016 από <http://www.enl.auth.gr/grammar/grammar11/Apostolou.pdf>
- Βλαχόπουλος, Σ. (2014). *Δικαστηριακή Διερμηνεία στην Ελλάδα. Καταγραφή και αξιολόγηση της πραγματικότητας*. Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων/ΤΕΙ Ηπείρου. Ανακτήθηκε 10/04/2016 από epublishing.ekt.gr/sites/ektpublishing/files/ebooks/Βλαχόπουλος-Full.pdf
- Κελάνδριας, Ι. Π. (2013). Η ορολογική σύγκλιση ως μεταφραστικό εργαλείο της ειδικής μετάφρασης. Στο *9ο Συνέδριο Ελληνικής Γλώσσας και Ορολογίας* (σσ. 416-423). Αθήνα: ΕΛΕΤΟ.
- Κεντρωτής, Γ. (1996). *Θεωρία και Πράξη της Μετάφρασης*, Εκδόσεις Διάυλος, Αθήνα.
- Παριανού, Α. (2003). Ειδική γλώσσα και η αναζήτηση νέας ορολογίας κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Στο *4^ο Συνέδριο Ελληνικής Γλώσσας και Ορολογίας*. Αθήνα: ΕΛΕΤΟ. Ανακτήθηκε 10/04/2016 από http://www.eleto.gr/download/Conferences/4th%20Conference/4th_27-24-ParianouAnastasia.pdf
- Πετροχειλίου, Μ. (2008). Το προφίλ του διερμηνέα δικαστηρίων στον κόσμο: εθνικοί σύλλογοι και διεθνείς ενώσεις. Στο *Πρακτικά Ημερίδας Η μετάφραση και η διερμηνεία στον ευρύτερο δημόσιο τομέα* (σσ. 33-52). Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο, ΕΝΟΠΟΤΕΜ, ΤΕΓΜΔ. Ανακτήθηκε 10/04/2016 από <https://docs.google.com/file/d/0B8K5QC7Qr1JUyJE2YTg4Y2UtMmViOC00ZmMyLWJkNGMtMjUzM2VINmQ4YTtk0/edit>
- Προεδρικό Διάταγμα 81/2009, στο ΦΕΚ Α' 99/30.06.2009.
- Ρέστα, Ζ. (2015). *Θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση της διερμηνείας συνεδρίων στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις γερμανόφωνες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ, Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας.

Ιστοσελίδες (τελευταία ανάκτηση στις 16/05/2016)

- AiIC (2006). Combien gagne un interprete de conference. Από http://www.aiic.fr/old/actu/23012006_leparisien.pdf?PHPSESSID=a37f812f6fc769ad661eef6bcaffff
- AiIC (2011) How much will it cost. Από <http://aiic.net/page/4026/how-much-will-it-cost/lang/1>
- Bowen, M. (2000). Community Interpreting. In aiic.net. Από <http://aiic.net/page/234/community-interpreting/lang/1>

European Justice, (2016). Παρατηρήσεις Πρακτικής Φύσεως για τις Εικονοτηλεδιασκέψεις. Από https://e-justice.europa.eu/content_manual-71--maximize-el.do?idSubpage=6

NHS England (2015) Interpreting and Translation in Primary Care Services. Από <https://www.england.nhs.uk/commissioning/wp-content/uploads/sites/12/2015/07/interpreting-events-presentation.pdf>

UK Visas and Immigration (2015) Guidance, Guidance for interpreters. Από <https://www.gov.uk/government/publications/guidance-for-interpreters/guidance-for-interpreters>